

تخریب وهابیت، عامل تخریب بارگاه امامزادگان و بزرگان قبرستان بقیع

هشت شوال یادآور یکی از غم انگیزترین حوادث تاریخ تشیع و حتی جهان اسلام است...

هشت شوال یادآور یکی از غم انگیزترین حوادث تاریخ تشیع و حتی جهان اسلام است، درست در 74 سال پیش در یک چنین روز غم باری بقیع شاهد تاخت و تاز عده ای از خدا بی خبر و متجر بود. وهابی مسلکانی که با شقاوت و بی رحمی نه تنها حرمت نوادگان پیامبر را حفظ نمودند بلکه بقاع متبرکه آنان را ویران ساخته و اشیای گران بهای آن را به غارت بردند.

پیشینه تاریخی بقیع یا بقیع الفرقد یا جنت البقیع به دوران قبل از اسلام می‌رسد ولی در کتب تاریخی به روشنی قدمت تاریخی آن مشخص نشده است. بعد از هجرت مسلمانان به مدینه، بقیع تنها قبرستان مسلمانان شد. مردم مدینه قبل از آمدن مسلمانان به آنجا اجساد مردگان خود را در دو گورستان "بنی حرام" و "بنی سالم" (1) و گاهی نیز در منازل و خانه‌هایشان دفن می‌کردند و در واقع بقیع اولین مدفن و مزاری است که به دستور پیامبر اسلام توسط مسلمین صدر اسلام به وجود آمده است.

حرم ائمه بقیع به سال 495 هجری قمری یعنی اواخر قرن پنجم دارای گنبد و بارگاه شده است. جهانگرد معروف ابن‌جیبر که در قرن هفتم به حجاز سفر کرده در دیداری که از بقیع داشته است آن را این‌گونه توصیف می‌کند که: و آن قبه‌ای مرتفع و سر به فلک کشیده است که در نزدیکی در بقیع واقع شده. (2)

در قرن هشتم قمری، بعد از گذشت 150 سال از سفر ابن‌جیبر، ابن‌بطوله سفری به مدینه کرده و مشاهدات خود را این‌گونه بیان می‌کند: حرم ائمه بقیع، قبه‌ای است سر به فلک کشیده و از نظر استحکام، بدیع و اعجاب‌انگیز است. (3) در قرن معاصر، صاحب کتاب امراه‌الحرمین، ابراهیم رفعت پاشا، 19 سال قبل از تخریب حرم ائمه بقیع سفر حج کرده و توصیفاتی دارد: "عباس و حسن ابن علی و ائمه سه‌گانه در زیر یک قبه قرار گرفته‌اند که بزرگ‌تر از همه قبه‌های موجود در بقیع است. (4)

در طول تاریخ سه بار بقیع تعمیر شده است. بار اول در سال 519 هجری قمری توسط المستنصر بالله و برای بار سوم در اواخر قرن سیزدهم توسط سلطان محمود غزنوی. کتیبه‌هایی که جهانگردان در سفرهایشان از بقیع خوانده‌اند، گویای این مطلب است.

قبرستان بقیع دارای دو درب ورودی بوده که یک درب همیشه بسته و درب دیگر، از صبح تا غروب هر روز بر روی زائران باز بوده است. حرم بقیع حالت هشت ضلعی داشته است. ویژگی بعدی، داشتن محراب است و این که حرم، خادمی نیز داشته است. حرم ائمه بقیع مانند سایر حرم‌ها دارای ضریح، روپوش، چلچراغ، شمعدان و فرش بوده است. ابن‌جیبر می‌نویسد: قبرشان بزرگ و از سطح زمین بلندتر و دارای ضریحی از چوب می‌باشد که بدیع‌ترین و زیباترین نمونه است از نظر فن و هنر. و نقوشی برجسته از جنس مس بر روی آن ترسیم شده و میخ‌کوبی‌هایی به جالب‌ترین شکل در آن تعبیه شده که نمای آن را زیباتر و جالب‌تر کرده است. (5)

محمد لیب مصری که در سال 1327 هجری قمری به مدینه سفر کرده، می‌نویسد: در آنجا گنبدی معروف به "قبه‌البین" قرار دارد که حجره‌ای در آن وجود دارد و در میان آن گودالی است که ادعا می‌کنند، جایگاه افتادن دندان پیامبر است و ضریح امام حسن در داخل قبه‌ای است و از فلز ساخته شده است و خطوط فارسی بر آن نقش بسته است. به گمانم از آثار شیعیان عجم باشد.

نیروهای وهابی به سرکردگی عبدالعزیز بن سعود در سال 1221 هجری قمری بعد از محاصره طولانی مدینه، ساکنان شهر را در تنگنا قرار دادند و مردم بی‌گناه بی‌شماری را قتل عام کردند. سپس خادمان آستان پیامبر را یکجا جمع کردند و برای آن که محل جمع‌آوری و نگه‌داری هدایا را نشان دهند، آنان را مورد ضرب و شتم قرار دادند. بعد از غارت کردن حرم نبوی، هنگام بازگشت به نجد که محل استقرار وهابیون بود، از بقیع گذشتند و عبدالعزیز دستور تخریب تمامی بارگاه‌ها را صادر کرد. در این زمان، خلافت عثمانی به والی خود محمدعلی پادشاه دستور داد که حجاز را از سلطه‌ی وهابی‌ها رهایی دهد و کنترل حجاز را به دست گیرد. پس از جنگی خونین به سال 1227 هجری وهابی‌ها شکست سختی خوردند و مردم به بازسازی اماکن متبرکه همت گماشتند.

هشتم شوال سال 1344 هجری قمری پس از سلطه دوباره ابن‌سعود و تسلط بر شهر مدینه در ماه رمضان همان سال شیخ عبدالله، قاضی‌القضات خود را از مکه به مدینه اعزام داشتند تا موضوع تخریب مقابر موجود در مدینه را با علما و سران این شهر مطرح و موافقت آن‌ها را ولو به صورت ظاهری جلب کند و بدین منظور جلسه‌ای تشکیل گردید.

شیخ عبدالله از حاضرین پرسید: "درباره تخریب این گنبد و بارگاه‌ها چه می‌گویید؟" بسیاری از آنها از ترس جانشان جواب ندادند، بعضی دیگر هم اظهار موافقت کردند. (6)

وهابی‌ها نیز مردم را با زور اسلحه جمع کرده و به سوی بقیع حرکت دادند و آنچه گنبد و ضریح در شهر مدینه و بیرون از شهر بود، ویران کردند. از جمله آنها گنبد و بارگاه ائمه بقیع علیهم‌السلام. گنبد‌های متعلق به عبدالله و آمنه، والدین رسول‌الله و حرم دختران و همسران پیامبر و حرم جناب ابراهیم فرزند رسول‌الله و گنبد مالک ابن انس و عثمان نیز تخریب گردید. وهابیون از ترس عواقب کار خود، از تخریب حرم نبوی خودداری کردند.

با انتشار خبر تخریب بقیع به خصوص بارگاه امامان مدفون در آن قبرستان، احساسات عمومی در ایران سخت جریحه‌دار شد که منجر به واکنش‌های شدیدی از طرف مقامات عالی‌رتبه مملکتی از جمله رییس‌الوزرای وقت شد. به همین مناسبت مرحوم مدرس در همان روز هشتم شهریور 1304 شمسی مطابق با دهم صفر 1344 هجری قمری در مجلس شورای اسلامی نطقی ایراد کرد و بعد از آن، تشکیل کمیسیون ویژه برای پیگیری موضوع را به شکل جدی دنبال کرد. مراجع، علما و حوزه‌های علمیه پیوسته با ارسال نامه و مخابره تلگراف خواستار برخورد قاطع با عوامل تخریب قبور اماکن متبرکه شدند. (7) آن زمان تاکنون اقدامات فراوانی در جهت برداشتن محدودیت‌ها در مورد قبور ائمه طاهرین صورت گرفته که همگی بدون نتیجه باقی مانده است.

پی‌نوشت:

1. تاریخ حرم ائمه بقیع / ص 61.
2. رحله ابن جبیر / ص 153.
3. رحله ابن بطوله / ص 89.
4. مراه الحرمین / ص 427.
5. رحله ابن جبیر / ص 173.
6. تاریخ حرم ائمه بقیع / ص 51.
7. همان، ص 54 - 52.

خبرگزاری شبستان